

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

**N. Μουτσόπουλος, ένας αρχιτέκτονας στον οποίο η Θεσσαλονίκη
(και όχι μόνο) οφείλει πολλά**

Ελλάδα δεν είναι μόνο οι αρχαιότητες των κλασικών και αρχαϊκών χρόνων. Είναι η παρακαταθήκη των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων· τα «άγνωστα» κάστρα της Μακεδονίας· τα μνημεία άλλων λαών επί ελληνικού εδάφους και οι παραδοσιακοί οικισμοί, όπως αυτός της Άνω Πόλης στη Θεσσαλονίκη. Κι αν διεθνώς η διάσταση αυτή της ελληνικής αρχιτεκτονικής και ιστορίας δεν ήταν παλαιότερα ευρέως γνωστή (αντίθετα, υποτιμημένη και από τους ίδιους τους Έλληνες), **το επίπονο και επίμονο έργο δεκαετιών** του 85χρονου σήμερα καθηγητή Αρχιτεκτονικής, **Νίκου Μουτσόπουλου**, ήρθε να αλλάξει τα δεδομένα.

Το έργο σχεδόν μισού αιώνα εργώδους δραστηριότητας για την καταγραφή και διάσωση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Ελλάδας παρουσίασε χθες το βράδυ ο ίδιος ο κ.Μουτσόπουλος, ανοίγοντας τις διήμερες εκδηλώσεις με τίτλο «**Παραδοσιακοί Οικισμοί της Περιφέρειας Κ.Μακεδονίας-Άνω Πόλη 33 χρόνια μετά**», που συνεχίζονται σήμερα στο αμφιθέατρο του ΤΕΕ/ΤΚΜ.

Ο καθηγητής, που έχει διατελέσει πρόεδρος του ελληνικού παραρτήματος **I.CO.MO.S της Unesco** (με αντικείμενο τα μνημεία και οικιστικά σύνολα των νεώτερων χρόνων) και του διοικητικού συμβουλίου της Διεθνούς Επιτροπής Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής (**CIAV**), πραγματοποίησε μια διάλεξη-ταξίδι στον χρόνο, κληρονομιά για τις νεότερες γενιές αρχιτεκτόνων (και όχι μόνο).

Ο κ.Μουσιόπουλος, τον οποίο ο αρχιτέκτων **Πάνος Θεοδωρίδης** χαρακτήρισε –στη διάρκεια της ίδιας εκδήλωσης- «**άνθρωπο φαινόμενο**», ανακοίνωσε με την ευκαιρία της εκδήλωσης **ότι ολοκληρώνει τόμο όπου παρουσιάζονται 1000 άγνωστα κάστρα της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας.**

Παράλληλα, ο καθηγητής εξήρε τον ρόλο που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν φορείς όπως το ΤΕΕ στη δημιουργία τεχνικών «πανεπιστημίων» υψηλού επιπέδου και πρόσθεσε ότι η Θεσσαλονίκη, περισσότερο από την Αθήνα, έχει τις προϋποθέσεις να πετύχει σε πολλά πράγματα, αρκεί να υπάρχει συνεργασία. «*Όταν τα χέρια των Ελλήνων είναι ενωμένα, δεν υπάρχει κανένας φόβος από την Τρόικα*», είπε χαρακτηριστικά.

Ο κ.Μουτσόπουλος επισήμανε ακόμη την ανάγκη εξοικείωσης των λαών με τα ιστορικά μνημεία των χωρών τους εξ απαλών ονύχων, προσθέτοντας ότι, για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται **ορθή και συστηματική μεθόδευση για την ενημέρωση του λαού από τα μαθητικά θρανία, αλλά και συνεχείς επισκέψεις και επαγωγικές διδασκαλίες επιτόπου.** «Η οικείωση με την έννοια του ιστορικού μνημείου κάνει τους λαούς να ανακαλύπτουν την ψυχή τους, την ιδιαίτερη φυσιογνωμία τους. Τα μνημεία ως έργα τέχνης και πολιτισμούς αδελφώνουν τους λαούς», πρόσθεσε.

Η τροχοπέδη της αρχαιολατρίας

Πάντως, αν ο σεβασμός για τα μνημεία της αρχαιότητας στην Ελλάδα ήταν ανέκαθεν **μεγάλος, δεν ίσχυε το ίδιο για τα αριστουργήματα του βυζαντινού μεσαίωνα** κι αυτό έγινε **ιδιαίτερα αισθητό από τις ενέργειες του πρώτου ελληνικού κράτους**, την εποχή της βαυαροκρατίας, όταν πολλές βυζαντινές εκκλησίες κατεδαφίστηκαν για να «εκσυγχρονιστεί» η Αθήνα.

«**Αυτή η αρχαιολατρία, εκτός από τα αγαθά τα οποία πρόσφερε στην εθνική μας υπόθεση, υπήρξε παράλληλα και τροχοπέδη**, που εμπόδιζε τους πολλούς να κατανοήσουν τη σημασία και την αξία που είχαν οι άμεσοι κληρονόμοι της δομημένης

μεταβυζαντινής κληρονομιάς και εννοώ τους παραδοσιακούς οικισμούς που είχαν διασωθεί, σαν από θαύμα, στα εδάφη της ελληνικής πατρίδας, αλλά καθημερινά κινδύνευαν τον έσχατο κίνδυνο», υπογράμμισε.

...και τα αρχοντικά της Βασιλίσσης Ολγας

Στην υπερβολική καθυστέρηση που σημειώθηκε-στο παρελθόν- από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες –ήτοι τις αρχαιολογικές Εφορείες- στο να δώσουν την προσοχή και τη σημασία που άξιζε στα νεότερα αρχιτεκτονικά σύνολα, αναφέρθηκε –μεταξύ άλλων- στη διάλεξή του ο κ.Μουτσόπουλος.

«Θα μπορούσα να αναφέρω πολλά παραδείγματα, π.χ., τις “αδυναμίες” για τις αναγκαίες ενέργειες για τη διάσωση των αξιόλογων “νεοκλασικών” αρχοντικών (στην ουσία εκλεκτικιστικών) όπως αυτών της Λεωφόρου Βασιλέως Γεωργίου και Βασιλίσσης Ολγας, στη Θεσσαλονίκη».

Το γεγονός ότι –όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά γενικά- τα αξιόλογα μνημεία της λαϊκής, παραδοσιακής αρχιτεκτονικής έμεναν απροστάτευτα, οδήγησε την Unesco στη δημιουργία ενός ειδικού οργάνου, παραρτήματός της, που ονομάστηκε I.CO.MO.S, με όλες τις σχετικές αρμοδιότητες επί όλων των μνημείων και των οικιστικών συνόλων, που ανήκουν σε νεώτερες εποχές. Αργότερα, ιδρύθηκε από το I.CO.MO.S. ένα παράρτημα, με εξειδικεύσεις στην παραδοσιακή, τη λαϊκή Αρχιτεκτονική των λαών της Βαλκανικής, της Τουρκίας και της καθ’ ημάς Ανατολής, με την ονομασία CIAV και με έδρα του το Πλονδίν (τη Φιλιππούπολη), της Βουλγαρίας, το οποίο πραγματοποίησε –σύμφωνα με τον κ.Μουσιόπουλο- πολύτιμο επιστημονικό έργο.

Πώς οι γέροντες οικοδόμοι της Σαντορίνης εντυπωσίασαν τους ξένους επιστήμονες

Η λειτουργία του ICOMOS και του CIAV και το έργο τους στην Ελλάδα έκαναν σαφές το πώς **μια χώρα μπορεί να διαφημιστεί αποτελεσματικά και να κερδίσει τις εντυπώσεις, μέσα από πλήθος επιστημονικών συνεδρίων και με επιστημονικές επισκέψεις στα πλέον αξιόλογα ιστορικά σύνολα, όπως στη Σαντορίνη.** Εκεί «είχαμε φροντίσει να μετέχουν στις ενημερώσεις και γέροντες παλιοί οικοδόμοι, οι οποίοι εξηγούσαν τους ειδικούς επισκέπτες από πολλές χώρες των Βαλκανίων, της Ευρώπης και της Τουρκίας τις παραδοσιακές τεχνικές της θολοδομίας και τα τυπικά παραδοσιακά κονιάματα που χρησιμοποιούσαν (αναμίξεις ασβέστου, άμμου, θηραϊκής γης- ruzzolana)», υπογράμμισε ο εισηγητής και πρόσθεσε ότι οι λύσεις που δόθηκαν από τους ντόπιους παραδοσιακούς τεχνίτες εντυπωσίασαν τους ξένους επιστήμονες, όπως και οι εμπειρίες που απέκτησαν από τον χώρο των ανασκαφών στο Ακρωτήρι της Θήρας.

Όχι στους «εθνικισμούς» της αρχιτεκτονικής

Κατά τον κ.Μουτσόπουλο, εξάλλου, είναι πραγματικά μεγάλη η ευθύνη για την αναγνώριση των αυθεντικών χαρακτηριστικών της κάθε Αρχιτεκτονικής, τα οποία προέκυψαν από ξένες μακροχρόνιες συμβιώσεις με άλλους πολιτισμούς. **Η μη αναγνώριση είναι εξίσου λανθασμένη με την απόκρυψη,** κατά τη διάρκεια των αναστηλώσεων ή την αλλοίωση των όποιων μορφολογικών ή ρυθμολογικών χαρακτηριστικών διασώζονται σε κάποιο κτίσμα. Είναι ξεκάθαρα τα σχετικά άρθρα του Χάρτη της Βενετίας τα οποία εντέλλουν τον σεβασμό και τη διατήρηση των επιδράσεων που δέχτηκε επάνω στην επιδερμίδα του το κτίσμα κατά τον μακράιωνο ιστορικό του βίο.

Κάστρα και Πολιτείες: Μια εργασία 40 ετών

Προ 40 ετών, ο κ.Μουτσόπουλος άρχισε να συγκεντρώνει βιβλιογραφικό υλικό και φωτογραφίες και να επισκέπτεται συστηματικά διάφορες περιοχές, για να αποτυπώσει και να μελετήσει –μαζί με τους συνεργάτες του- τα γνωστά και να επισημάνει άγνωστα κάστρα - γνωστά μόνο από την βιβλιογραφία- του Ιλλυρικού και ιδιαίτερα στον Βορειοελλαδικό χώρο. **«Κοιμηθήκαμε σε σπηλιές και αναγκαστήκαμε μέχρι και να βγάζουμε τσιμπούρια από πάνω μας για να συνεχίσουμε το έργο μας»,** είπε χαρακτηριστικά, προκειμένου να αναδείξει τον επίπονο χαρακτήρα του όλου εγχειρήματος.

«Στόχος μου ήταν όχι μόνο να επιστημάνω τα κάστρα και τους οχυρωμένους οικισμούς της ανώτατης περιοχής του Ιλλυρικού από τον Δούναβη (Ιστρο), μέχρι τη Θεσσαλία, αλλά να αποτυπώσω (σχεδιαστικά και φωτογραφικά) το χώρο και τη δομή τους και να συγκεντρώσω κάθε δυνατή πληροφορία για τον ιστορικό τους βίο, τα αντικείμενα που έχουν βρεθεί (κεραμικά, επιγραφές και νομίσματα)», σημείωσε και πρόσθεσε ότι το έργο αυτό προβλέπεται να καταμεριστεί σε τρεις τόμους: ΚΑΣΤΡΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ της Ανω Μακεδονίας, της Κεντρικής Μακεδονίας και του Ανατολικού Ιλλυρικού. **Ο κάθε τόμος αποτελείται από 800 περίπου σελίδες** και συνοδεύεται από εικονογραφικό υλικό (περίπου 700 σχέδια, χάρτες και φωτογραφίες).

«Πολλά πράγματα έχουν αλλάξει (προς το καλύτερο)»

Πάντως, σε σχέση με κάποια χρόνια πριν, πολλά πράγματα έχουν αλλάξει και στην κοινή γνώμη έχει γίνει πλέον αποδεκτή η ανάγκη σωτηρίας της δομημένης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και το ΥΠΠΟ έχει αναδιοργανώσει και εκσυγχρονίσει τις υπηρεσίες του με την ίδρυση πληθώρας Εφορειών (προϊστορικής-κλασικής και βυζαντινής αρχαιότητας και νεωτέρων μνημείων). Μεγάλος αριθμός παραδοσιακών οικισμών έχει χαρακτηριστεί διατηρητέος και προστατεύεται, όπως και ιστορικοί πυρήνες πόλεων και μεταξύ αυτών η Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης, «που κατορθώσαμε να την εντάξουμε σε ένα πρόγραμμα προστασίας, μετά τους σεισμούς που έπληξαν την Θεσσαλονίκη με βάση τις μελέτες που είχαν συνταχθεί από ειδική επιστημονική ομάδα εθελοντών και την έγκριση ειδικών κανονισμών (ΕΟΚ)».

Ο κ. Μουτσόπουλος ανέλαβε την Έδρα και το Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας, της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. το 1958. Αγώνιστηκε να διασώσει στα χαρτιά ό,τι μπόρεσε, φωτογραφικά και σχεδιαστικά με μεγάλο πλήθος αποτυπώσεων. Διοργάνωσε ένα υποδειγματικό **Αρχείο Σχεδίων** στο τότε Εργαστήριο Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ, που σήμερα βρίσκεται στο επώνυμο Ινστιτούτο της Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής που δημιουργήθηκε στη Βέροια.

Άνθρωπος φαινόμενο, δυστυχώς με ελάχιστες παραπομπές στον ελληνικό επιστημονικό λόγο

«Άνθρωπο φαινόμενο» χαρακτήρισε τον κ. Μουτσόπουλο ο αρχιτέκτων **Πάνος Θεοδωρίδης**, υπενθυμίζοντας ότι ο καθηγητής έχει δημοσιεύσει περισσότερα από 400 σημαντικά επιστημονικά έργα, μελέτες και μονογραφίες. «Είναι ένας άνθρωπος φαινόμενο, που δεν τιμά απλά την πόλη, αλλά που κάθε φορά που τον σκεφτόμαστε, η πόλη έχει λόγο να αισθάνεται άσχημα». Γιατί; Διότι έκανε συγκεκριμένες προτάσεις και έδωσε εμπράγματα οδηγίες, τις περισσότερες φορές μάταια.

«Στον ξένο επιστημονικό λόγο υπάρχουν χιλιάδες παραπομπές στον Νίκο Μουτσόπουλο και στον ελληνικό είναι πολύ σπάνιες. Τι ορφάνια είναι αυτό; Να μη γίνεται η παραμικρή αναγνώριση για ένα τέτοιο έργο;», διερωτήθηκε ο κ. Θεοδωρίδης και πρόσθεσε ότι, πέραν των άλλων, ο κ. Μουτσόπουλος ανέχτηκε πρωτοφανείς επιθέσεις.

Κατά τον ίδιο, ο καθηγητής –που «σκιτσάριζε με την ψυχή του την ίδια»- δίδαξε στους αρχιτέκτονες «να σκέφτονται και με το χέρι», θεωρώντας το επέκταση του εγκεφάλου, αλλά και ότι «η διαδικασία τέλεσης του αρχιτεκτονικού έργου δεν είναι πράξη που θέλει διαβήτη και μαθηματικά μόνο».

Συμπλήρωσε ότι ο κ. Μουτσόπουλος πάλεψε για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας της Άνω Πόλης. **«Αυτός ήταν το φράγμα»** απέναντι στην αλλοίωσή της, είπε χαρακτηριστικά και υποστήριξε ότι, τότε, η αρχαιολογική υπηρεσία δεν τον βοήθησε. Ο κ. Θεοδωρίδης επισήμανε ακόμη ότι **στη Θεσσαλονίκη αδυνατούμε να φανταστούμε το Βυζάντιο χωρίς ψαλμωδίες** [και αυτό είναι αιτία για πολλές αστοχίες].

Υπενθύμισε ότι **προ ετών είχε προτείνει την ίδρυση Ακαδημίας Γραμμάτων και Τεχνών στη Θεσσαλονίκη**, η οποία διαθέτει το απαιτούμενο έμπυχο δυναμικό και έκλεισε την ομιλία του με τη διατύπωση μιας ελπίδας: να δει «Ελληνες επιστήμονες να συμπληρώνουν με παραπομπές το έργο του Μουτσόπουλου εις τον αιώνα τον άπαντα».

«Ο δάσκαλος των δασκάλων για τους αρχιτέκτονες»

Το **δέος** που αισθάνονται οι μηχανικοί γενικότερα –και όχι μόνο οι αρχιτέκτονες- απέναντι στην προσωπικότητα, το έργο και την αφοσίωση του Νίκου Μουτσόπουλου, υπογράμμισε από την πλευρά του ο πρόεδρος του ΤΕΕ/ΤΚΜ, **Τάσος Κονακλίδης** και μετέφερε στους παρευρισκόμενους τη φράση που είχε κάποτε ακούσει, πως σε ό,τι αφορά ιδίως τα κάστρα, **«όποια πέτρα και αν σηκώσεις, τη γνωρίζει ο Μουτσόπουλος»**.

Την παράλειψη του τεχνικού κόσμου συνολικά, να μην τιμήσει μέχρι σήμερα όπως του άξιζε τον Νίκο Μουτσόπουλο, επισήμανε από την πλευρά του ο αρχιτέκτων **Μίλτος Μαυρομμάτης**, υπεύθυνος Γραφείου Ανω Πόλης Δι.ΠΕ.ΧΩ. Κεντρικής Μακεδονίας και πρόσθεσε ότι **η ελληνική δημόσια διοίκηση δεν εκμεταλλεύτηκε τα οράματα και τις σκέψεις του «δασκάλου των δασκάλων», Ν.Μουτσόπουλου.**

«Ξεχωριστό, πραγματικά, δάσκαλο» χαρακτήρισε τον Ν.Μουτσόπουλο η μαθήτριά του, αρχιτέκτων **Δώρα Μάνου**, μέλος της Μόνιμης Επιτροπής Αρχιτεκτονικών Θεμάτων (ΜΕΑΘ) του ΤΕΕ/ΤΚΜ, επισημαίνοντας ότι –μεταξύ άλλων- προσπάθησε εξ αρχής να εμπνεύσει στους φοιτητές του τη γνώση και τον σεβασμό για τους παλαιούς μαστόρους. Στο προεδρείο της εκδήλωσης συμμετείχε ακόμη ο πρόεδρος της ΜΕΑΘ, **Δημήτρης Σιμώνης**. Η εκδήλωση έκλεισε με την προβολή και παρουσίαση σκίτσων του καθηγητή. Στο αμφιθέατρο του ΤΕΕ/ΤΚΜ παρουσιάζεται **έκθεση επιλεγμένων βιβλίων** του Ν.Μουτσόπουλου, στον οποίο απονεμήθηκε μετά την εκδήλωση **τιμητική πλακέτα** για την πολυετή προσφορά του στην αρχιτεκτονική, την Ανω Πόλη και τη Θεσσαλονίκη._

Από το Γραφείο Τύπου του ΤΕΕ/ΤΚΜ

Τα Δελτία Τύπου του ΤΕΕ/ΤΚΜ καταχωρούνται στην ιστοσελίδα του Τμήματος, www.tkm.tee.gr, στο link , Οργάνωση Υπηρεσιών/Γραφείο Τύπου